

İçel Dergisi

<http://publish.mersin.edu.tr/index.php/icel>

e-ISSN: 2791-8599

1923-1933 yılları arasında görev yapan dönemin İçel (Silifke) vilayeti yöneticileri

Koray Gidirışlioğlu*¹

¹Mersin Üniversitesi, Silifke Uygulamalı Teknoloji Yüksekokulu, Mersin, Türkiye, kgidirislioglu@mersin.edu.tr

Kaynak Göster: Gidirışlioğlu, K. (2022). 1923-1933 yılları arasında görev yapan dönemin İçel (Silifke) vilayeti yöneticileri. İçel Dergisi, 2(1), 34-40

Anahtar Kelimeler

İçel
Meclis
İçel milletvekilleri
İdari durum

Araştırma Makalesi

Geliş: 16.12.2021
Kabul: 20.01.2022
Online: 15.06.2022

Öz

İngilizlerin 16 Mart 1920 tarihinde Son Osmanlı Mebusan Meclisini dağıtması üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın çağrısıyla Ankara'da Millet Meclisi'nin toplanması kararı alınmış, Bu amaçla tüm ülkede olduğu gibi İçel Sancağında da seçimler yapılmıştır. Yapılan seçimler sonucunda Şevki Bey, Hacı Ali Efendi, Sami Efendi, Naim Efendi ve Haydar Bey İçel Sancağından milletvekili seçilerek Ankara'ya gönderilmiştir. Meclis-i Mebusan'dan gelen Ali Rıza Efendi'nin de Meclis'e katılması ile Meclis'te temsil edilen İçel milletvekillerinin sayısı altıya çıkmıştır. Birinci Mecliste İçel Sancağı milletvekilleri olarak yer alan bu isimlerin hiçbiri tekrar seçilememiş, 11 Ağustos 1923'te toplanan ikinci Meclis'te yer alamamıştır. İkinci Mecliste İçel milletvekili olarak Hafız Emin İnankur ve Mehmet Tefvik Marulyalı (Marlalı) yer alırken Üçüncü mecliste ise İçel'i Mehmet Emin İnankur ile Mehmet Hakkı Saydam temsil etmiştir.

Icel (Silifke) Province Managers Served Between 1923-1933

Keywords

İçel
Parliament
İçel deputies
Governing structure

Research Article

Received: 16.12.2021
Accepted: 20.01.2022
Online: 15.06.2022

Abstract

After the British dissolved the Last Ottoman Parliament on March 16, 1920, upon the call of Mustafa Kemal Pasha, it was decided to convene the National Assembly in Ankara. For this purpose, elections were held in the Sanjak of İçel, as in the whole country. As a result of the elections, Şevki Bey, Hacı Ali Efendi, Sami Efendi, Naim Efendi and Haydar Bey were elected as deputies from İçel Sanjak and sent to Ankara. With the participation of Ali Rıza Efendi from the Parliament, the number of İçel deputies represented in the Parliament increased to six. None of these names, who were members of the İçel Sanjak deputies in the First Assembly, were re-elected, and they could not take part in the Second Assembly convened on 11 August 1923. While Hafız Emin İnankur and Mehmet Tefvik Marulyalı (Marlalı) took part as İçel deputies in the Second Assembly, Mehmet Emin İnankur and Mehmet Hakkı Saydam were represented in the Third Assembly.

1. İkinci ve üçüncü mecliste yer alan içel (Silifke) vilayeti milletvekilleri

1.1. Emin Bey (Mehmet/Hafız Emin İNANKUR)

1876 yılında Silifke'nin Saray Mahallesi'nde doğmuştur. Babası Hacı Ali Efendi, annesi Emine Hanım'dır. Aile ismi Zeynelzade'dir. Silifke Rüştîye Mektebinde iki yıl okuduktan sonra 1890 yılından 1901 yılına kadar İstanbul medreselerinde öğrenimini tamamlayarak 1901 yılında Silifke'ye dönmüştür. Türkçe, Arapça ve Farsça bilmektedir. Mesleği ticaret ve ziraattır. Altı çocuğu bulunmaktadır. İnankur 1903 yılından 1909 yılına kadar Silifke'nin belediye başkanlığını yapmıştır. Belediye başkanlığında bulunduğu sırada beş ay kadar Anamur kazasında kaymakam vekili olarak bulunmuştur. 1909-1910 yıllarında Adana meclis-i umumi (İl Genel Meclis) üyeliğine seçilmiştir. Selanik Kongresine Adana delegesi olarak katılmıştır. 1910 yılında İçel livasının maarif müfettişliğine atanmış, bu görevde iken 1911 yılında İçel'den mebus olarak seçilmiştir. Mütarekeye kadar mebusluğu sürmüştür. 1920-1923 yılları arasında Silifke Müdafaa-i Hukuk ve Kızılay Cemiyetlerine başkanlık yapmıştır. TBMM'nin II. Dönem seçimlerine katılmış, 29 Haziran 1923'te yapılan seçimde 84 oy alarak İçel'den milletvekili seçilmiştir. Asıl mesleği ticaret olan Mehmet Emin İnankur mebus olarak seçilmeden önce Silifke idare meclisinde aza olarak görev yapmıştır. Seçim mazbatasının tarihi 29 Haziran 1339 (29 Haziran 1923) olup 84 oy ile mebus seçilmiştir. 11 Ağustos 1923 tarihinde de meclise katılmıştır [1].

İktisat, Nizamname-i Dâhili, Memurin-i Muhakemat, Umur-ı Tasarrufiye ve Ticaret Komisyonları üyeliklerinde ve Umur-ı Tasarrufiye Komisyonu Başkanlığında bulunmuştur. Bakaya ve Asker Firarilerinin Affı Hakkında Kanun teklifi ve Genel Kurul'da bir konuşması vardır [2].

Üçüncü Dönem seçimlerine katılarak yapılan seçimde 154 oyla İçel'den milletvekili seçilmiştir. 1 Ekim 1927'de mazbatasını almış ve 1 Kasım 1927'de Meclis'e katılmıştır. 2 Kasım'da mazbatasını onaylanmıştır. Maliye Komisyonunda çalışmıştır [3].

Dördüncü Dönem milletvekili seçimlerine giren İnankur seçim sonucu İçel milletvekili olarak 4 Mayıs 1931 tarihinde Meclis'e katılmıştır. Olağanüstü 1-3 toplantı yıllarında Maliye, dördüncü yılda Milli Eğitim Komisyonu'nda görev almıştır. Ayrıca üçüncü toplantı yılında Orman Kanunu tasarısının incelenmesi için kurulan geçici komisyonda görev yapmıştır [4]. 5, 6 ve 7.dönemlerde de İçel milletvekilliği yapan Mehmet Emin İnankur 30 Eylül 1944'te vefat etmiştir [2].

Şekil 1. Mehmet/Hafız Emin İnankur

1.2. Mehmet Tevfik Marulyalı (Marlalı)

1875 yılında Akseki kazasında doğmuştur. Mesleği tabiplik olan Mehmet Tevfik Bey'in babası Hacı Hasan Bey'dir. Ağustos 1892 yılından Eylül 1895 yılına kadar geçen süreçte İstanbul'da Numune-i Terakki Okulunda ilk ve rüştiye öğrenimini tamamlamıştır. Eylül 1895 yılı içinde Mekteb-i Mülkiye-i Şahane İdaresine girmiştir. Bu mektepten 1899 Ağustos'unda mezun olmuştur. Eylül 1900'de Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiyeye girmiştir. Birinci ve ikinci seneleri sınavlarını bir sene vermiş bundan dolayı bu mektepten beş senede mezun olmuş ve 757 numaralı doktorluk diplomasını almıştır. Beş ay Anamur Kazası Belediye Tabipliğinde fahri olarak vazife ifa etmiştir. 25 Nisan 1906 tarihinden Eylül 1907 sonuna kadar Elbistan Kazası Belediye Tabipliğinde bulunmuştur. Şubat 1912

tarihine kadar çalıştıktan sonra Anamur Belediye Tabipliğinden istifa edip, Temmuz 1912'de Ermenek Hükümet Tabipliğine getirilmiştir. İki ay sonra istifa edip Birinci Dünya Savaşı'na kadar İstanbul'da mesleğini serbest olarak icra etmiştir. Savaşa yüzbaşı rütbesiyle, önce Haydarpaşa Sevkiyat Komisyonu ve Seferi Sevk Komisyonlarında iki sene tabip olarak görev yapmıştır. On Üçüncü Depo Alayı ile Galiçya'ya gidip bir yıl sonra baştabip olarak alayı ile Halep'e gitmiş ve 19. fırkaya atanmıştır. Şam'da görev yapmış ve daha sonra Beyrut üzerinden İstanbul'a gelerek yeniden serbest tabipliğe başlamıştır. TBMM'nin II. Dönem seçimlerine katılan Doktor Tefik Efendi Haziran 1923'te yapılan seçimde Merkez kazadan 13, Mut'tan 11, Anamur'dan 27, Gazi Paşa'dan 0 ve Gülnar 23 oy alıp genel toplamda 74 oy alarak, İçel'den milletvekili seçilmiştir.

11 Ağustos 1923 tarihinde meclise girmiş ve Meclis-i Heyet-i Umumiye'nin 13 Ağustos 1923 tarihindeki toplantısında mazbatasını tasdik edilmiştir [5].

Meclis sonrasında serbest tabiplik mesleğini yürüten Dr. Mehmet Tefik Marulyalı, 8 Kasım 1942'de vefat etmiş, cenazesi Kısıklı'da Selami Ali Efendi mezarlığına gömülmüştür [2].

Şekil 2. Mehmet Tefik Marulyalı (Marlali)

1.3. Hakkı Bey (Mehmet Hakkı Saydam)

1874 yılında İstanbul'da doğdu. Babası merhum Hacı Ahmet Efendi ve annesi merhume Zehra Hanım'dır. Ankara'da ikamet etmektedir. Biraz Fransızca bilmektedir. M. Hakkı Bey'in medeni durumu bekâr olarak kaydedilmiştir. İstihdam binbaşılığında emeklidir. Mebus olarak seçilmeden önceki son vazifesi İstanbul Belediye Genel Meclisi üyesidir. 154 oy ile mebus seçilmiştir.

Mehmet Hakkı Bey 1895 yılı başında Topçu Mektebi'nden istihkâm teğmeni olarak mezun olmuştur. Değişik istihkâm taburlarında görev yapmıştır. İstihkâm komisyonlarında bulunmuş ve Hicaz hattında çalışmıştır. Yunan Savaşı'nda Çanakkale'de, İtalya Harbi'nde İskodra'da bulunmuştur. Balkan Harbi'nden I. Dünya Savaşı'na katılmıştır. 1903'te yüzbaşı, 1908'de kolağası (kıdemli yüzbaşı) rütbelere yükselmiş ve 1912'de binbaşılığa terfi etmiştir. Haziran 1914 sonunda Halep'te bulunan 6. Kolordu İnşaat Şube Müdürü olduğu sırada kendi isteğiyle emekliye ayrılmıştır. 1913 yılında İstanbul Belediye Genel Meclisi'ne üye olarak seçilmiş ve bu görevini sürdürmekte iken TBMM 3.Dönem seçimlerine katılmış ve İçel milletvekili seçilmiştir. 1 Ekim 1927 tarihinde mazbatasını almış ve 1 Kasım'da Meclis'e katılmıştır [6].

Mehmet Hakkı Bey'in 4. dönem meclis çalışmalarına baktığımızda 4 Mayıs 1931'de Meclis'e katıldığı ve dönem boyunca Bayındırlık Komisyon'unda çalıştığı görülmektedir [4].

Şekil 3. Hakkı Bey (Mehmet Hakkı Saydam)

2. 1924-1933 yılları arasında görev yapan İçel (Silifke) vilayeti valileri

1920 yılında Silifke Mutasarrıfı olarak Hilmi Bey görev yapmıştır. İdari alanda meydana gelen değişiklikler sonucunda mutasarrıflıkların valilik kurumuna dönüştürülmesiyle oluşturulan İçel (Silifke)valiliğine Kemal Bey atanmıştır. Kemal Bey Silifke'de meydana gelen Hoca Askeri olaylarında yetersiz kaldığı gerekçesiyle İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu) tarafından 27 Mayıs 1924 tarihinde görevden alınmış yerine ise Fahri Bey (Özen) vekaleten atanmıştır 27 Ocak 1925 tarihinde İçel (Silifke)valiliğine asaleten atanan Fahri Bey bu görevine uzun süre devam etmiştir [7].

Fahri Bey'den sonra İçel (Silifke) valiliği görevine 24 Temmuz 1930 tarihinde Sait (Özsoy) Bey atanmıştır. Sait Bey'in valiliği döneminde Cumhuriyet Halk Fırkasında meydana gelen karışıklıklar, 1930 mahalli seçimlerini Silifke'de Serbest Cumhuriyet Fırkasının kazanması, seçimlerdeki şaibe iddiaları ve hakkında başlatılan soruşturmalar sebebiyle Sait Bey 20 Eylül 1931 tarihinde görevinden alınarak 47 yaşında emekli edilmiştir [2].

01 Kasım 1931 tarihinde Sait (Özsoy) Bey'in yerine İçel (Silifke)valiliği görevine Tevfik Sırrı (Gür) Bey atanmıştır. Tevfik Sırrı Bey İçel Vilayeti'nin merkez kazası olan Silifke'yi çağdaş bir kent yapmak için önemli çalışmalar yapmıştır. Şimdiki Anıt Meydanının bulunduğu yerdeki yüz dönümlük alanı çeviren Tevfik Sırrı Bey Cumhuriyet alanını meydana getirmiştir. Ayrıca bir dernek kurarak topladığı bağışlarla Akdeniz'deki ilk Atatürk Heykelini yaptırmıştır. Heykelin özelliği birebir Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ölçülerine göre yapılmış olmasıdır. Tevfik Sırrı Gür'ün 1933 yılı içinde Elazığ valisi olarak atanmasıyla İçel (Silifke)valiliğine kısa bir süreliğine bir kaymakam vekalet etmiştir [8].

27 Mayıs 1933 tarihinde ise Resmi Gazetede yayınlanan 2197 sayılı kanunla İçel ve Mersin vilayetleri İçel adıyla birleştirilmiş oluşturulan yeni İçel Vilayeti'nin merkezi Mersin olmuştur. Silifke ise ilçe konumuna düşürülmüştür [9].

3.1924-1933 Yılları Arasında İçel Vilayeti'nin Merkez kazası olan Silifke'nin Belediye Başkanları

1918-1920 yılları arasında Silifke Belediye Başkanlığını Süleyman Efendi yürütmüştür. Cumhuriyetin ilanından önce 1919 yılında Silifke Askerlik Şubesi Başkanlığı görevine getirilen ve ayrıca Ermenek ve İçel (Silifke) Umum Kuvay-ı Milliye komutanlığı görevini de yürüten Binbaşı Emin Mengenli 1921-1922 yılları arasında Silifke Belediye Başkanlığı yapmıştır. 1920 yılının Ekim ayında çıkan Delibaş isyanının bastırılmasında da görev alan Emin Mengenli Milli Mücadele'nin kazanılmasından sonra 1922 yılında sağlık sorunlarını öne sürerek Kıdemli Binbaşı rütbesiyle emekliye ayrılmıştır. Bir müddet Türk Hava Kurumu Başkanlığı ve Silifke Ticaret Odası Başkanlığı görevinde de bulunan Mengenli Seçimlerde delegelik ve Varlık Vergisi Komisyonu üyeliği görevlerinde de bulunmuştur.

Silifke Belediye Başkanlığı görevlerini 1922-1923 yıllarında Yahşizade Emin Bey, 1924-1925 yıllarında Akkaşzade Hüsnü Efendi,1926-1930 yılları arasında ise Halil Hilmi (Göksu) Beyler yapmıştır. 1930 yılında yapılan

seçimlerde ise Sami Arkan Silifke Belediye Başkanı seçilmiş, ancak kısa bir süre sonra seçimler iptal edilmiştir. Yeni seçimler yapıncaya kadar ise Sami Rıza Bey Silifke Belediye Başkanlığına vekalet etmiştir.1931 yılında yenilenen seçimlerde Silifke Belediye Başkanı seçilen Sait Uğur 1938 yılına kadar belediye başkanlığı görevini yürütmüş; Başkanlık görevi bitince ise Mersin İline müftü olarak atanmıştır [10].

3. Sonuç

Gazi Mustafa Kemal'in önderliğinde yürütülen Milli Mücadele sürecinde Ankara da bir meclisin toplanması kararı alınmış, ülke genelinde yapılan seçimler sonucunda seçilen vekiller Ankara da toplanırken İçel (Silifke) Sancağından Meclise 6 milletvekili gönderilmişti. Ülkenin yabancı işgalden kurtarılması konusunda birinci meclisteki tüm vekiller tam bir görüş birliği içinde olmasına rağmen bu birliktelik zamanla yerini iç politikada önemli görüş ayrılıklarına bırakmıştır. Birinci Meclis'te yer alan İçel Sancağı (Silifke) milletvekilleri padişahın içinde olduğu meşruti bir yönetim taraftarı oldukları için Meclis'te Mustafa Kemal'e muhalif olanların yer aldığı İkinci Grup'ta yer almışlar ve Gazi'nin ortaya koyduğu çalışmalara muhalif bir tavır sergilemişlerdir. Bu durumun bir sonucu olarak Birinci Mecliste yer alan 6 İçel Sancağı milletvekilinin hiçbiri İkinci Mecliste kendilerine yer bulamamıştır. İkinci mecliste İçel (Silifke) Vilayeti milletvekilleri olarak Mehmet Emin İnankur ve Mehmet Tefvik Marulyalı (Marlalı) yer alırken Üçüncü Mecliste ise İçel (Silifke)Vilayetini Mehmet Emin İnankur ile Mehmet Hakkı Saydam temsil etmiştir.

1924 yılında sancak kuruluşlarının kaldırılmasıyla mutasarrıf veya valilik deyimleri kullanılmaya başlamış, kısa bir süre sonra da mutasarrıflık yerine valilik terimi kullanılmıştır. 1924 yılında İçel sancağı İçel vilayeti haline gelmiş, vilayet merkezi ise Silifke olmuştur. İçel Vilayeti merkez kaza Silifke ile Mut, Gülnar ve Anamur kazalarından oluşmuştur.

1924-1933 arasında İçel (Silifke)Vilayeti valiliklerini sırasıyla Kemal Bey, Fahri Bey (Özen), Sait (Özsoy) Bey, Tefvik Sırrı (Gür) Beyler yapmıştır.1924-1933 yılları arasında İçel Vilayeti'nin merkez kazası olan Silifke'nin Belediye Başkanlıklarını ise sırasıyla Akkaşzade Hüsnü Efendi, Halil Hilmi (Göksu) Bey, Sami Arkan, Sami Rıza Bey ve Sait Uğur Beyler yapmıştır.

27 Mayıs 1933 tarihinde ise Resmi Gazetede yayınlanan 2197 sayılı kanunla İçel ve Mersin vilayetleri İçel adıyla birleştirilmiş oluşturulan yeni İçel Vilayeti'nin merkezi Mersin olmuştur. Silifke ise ilçe konumuna düşürülmüştür.

ÇATIŞMA BEYANI

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

1. TBMM II. ve III. Dönem İçel Sancağı Mebusu Emin Bey (Mehmet Emin İnankur) 'in Seçim Mazbatası.
2. Kazım, Ö. (1995). *Türk Parlamento Tarihi, TBMM- II. Dönem (1923-1927)*, C.2, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, s.282, 379-380,382.
3. Kazım, Ö. (1995). *Türk Parlamento Tarihi, TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, C.3, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, s.299.
4. Fahri, Ç. (1995). *Türk Parlamento Tarihi, TBMM- IV. Dönem (1931-1935)*, C.2, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1995, s.267-268.
5. TBMM II. Dönem İçel Sancağı Mebusu Mehmet Tefvik Marulyalı (Marlalı)'nın Seçim Mazbatası.
6. TBMM III. Dönem İçel Sancağı Mebusu Hakkı Bey (Mehmet Hakkı Saydam)'in Seçim Mazbatası.
7. Mehmet Pınar, *Cumhuriyet Döneminde İçel'de Siyasi Hayat (1923-1950)*, [Hiperlink Yayınları](#), İstanbul 2018, s.300-301.
8. *Cumhuriyet Gazetesi*,25 Mayıs 1934, s.4.
9. Resmi Gazete, 27 Mayıs 1933, s.2510.
10. Gazel, A., A., (2008). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e İçel'in İdari Durumuna Kısa Bir Bakış (1839-1933)* Mersin Sempozyumu, s.2106.

Ek-1:1920-1938 Yılları Arasında Görev Yapan Bazı Silifke Belediye Başkanları (Rıfat Karaduman Arşivi)

Emin Mengenli (1920-1922)

Halil Hilmi Göksu (1926-1930)

Sami ARKAN (1930)

Sait Uğur (1931-1938)

Ek-2: Fotoğraf 9: 1924-1933 Yılları Arasında Görev Yapan Bazı İçel (Silifke) Valileri (Rıfat Karaduman Arşivi)

Fahri ÖZEN (1924-1930)

Tefik Sırrı GÜR (1931-1933)